

# **Uitbreiding varkenshouderij De Grenshoeve, gemeente Ommen**

**Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport**

23 december 2008 / rapportnummer 2161-28



## 1. HOOFDPUNTEN VOOR HET MER

De heer J. Schuttert is voornemens zijn varkenshouderij De Grenshoeve aan de Hammerdijk 1A te Beerzerveld, gemeente Ommen aan te passen en uit te breiden. In de nieuwe situatie:

- worden bestaande stallen (deels) intern gewijzigd,
- wordt een nieuwe stal gerealiseerd.

De huidige veebezetting, conform de verleende vergunning is:

- 3360 gespeende biggen;
- 260 kraamzeugen;
- 786 guste en dragende zeugen;
- 12 dekberen;
- 257 opfokzeugen.

De beoogde veebezetting na uitbreiding is:

- 6840 gespeende biggen;
- 440 kraamzeugen;
- 1500 guste en dragende zeugen;
- 12 dekberen;
- 248 opfokzeugen.

Hiervoor wordt bij het bevoegd gezag, het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Ommen, een vergunning in het kader van de Wet milieubeheer (Wm) aangevraagd. Voor de besluitvorming over de aanvraag van deze vergunning wordt de procedure van milieueffectrapportage (m.e.r.) doorlopen.

In dit richtlijnenadvies geeft de Commissie<sup>1</sup> aan welke informatie het MER moet bevatten. De Commissie beschouwt de volgende punten als essentiële informatie voor het milieueffectrapport. Dat wil zeggen dat het MER onvoldoende basis biedt voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming, als de volgende informatie ontbreekt:

- de toekomstige emissie en -depositie van verzurende en vermistende stoffen door het bedrijf en de gevolgen daarvan op kwetsbare natuur, zoals de Natura 2000-gebieden de Engbertsdijksvenen en het gebied Vecht- en Beneden-Regge;
- de extra geur die in het gebied wordt geëmitteerd en de invloed van het bedrijf op de toekomstige geurhinder;
- de fijn stofemissie en de bijdrage ervan aan de fijn stofconcentratie in de directe omgeving van het initiatief.

Om deze hoofdpunten goed te kunnen beoordelen is van belang dat het MER bevat:

- een zelfstandig leesbare samenvatting, die duidelijk is voor burgers en geschikt is voor bestuurlijke besluitvorming;
- voldoende onderbouwend kaartmateriaal, voorzien van een duidelijke schaal en legenda. Op het kaartmateriaal moeten in ieder geval kwetsbare natuurgebieden en geurgevoelige objecten aangegeven zijn. Geef ook helder de afstanden van de gebieden en objecten tot het bedrijf aan;
- een heldere vergelijking van de gepresenteerde alternatieven volgens dezelfde methodiek en detailniveau.

---

<sup>1</sup> Voor de werkwijze, samenstelling van de werkgroep van de Commissie m.e.r. en verdere projectgegevens, zie bijlage 1.

## 2. ACHTERGRONDEN

### 2.1 Probleemstelling en doel

De aanleiding en motivatie voor het voornemen staan beschreven in hoofdstuk 2 van de startnotitie. Dit kan overgenomen worden in het MER.

### 2.2 Wettelijk kader en beleidskader

De startnotitie geeft al een goed overzicht van het wettelijk kader en het beleidskader. In de beschrijving van beleid en regelgeving ontbreekt regelgeving ten aanzien van water en de watertoets. Dit dient expliciet in het MER behandeld te worden.

In het MER moeten de consequenties en randvoorwaarden voor het voornemen die voortkomen uit dit wettelijk kader en het beleidskader worden uitgewerkt.

Hierbij dient in het bijzonder -ook gelet op het feit dat wet- en regelgeving sterk in beweging zijn- uitdrukkelijk rekening te worden gehouden met:

- de Wet ammoniak en veehouderij (Wav), recente wijzigingen hierin, de algemene maatregel van bestuur met betrekking tot ammoniakemissie huisvesting veehouderij<sup>2</sup> ('Besluit huisvesting') en de voorziene veranderingen in de bij de Wav behorende regeling. Indien gebruik gemaakt wordt van interne saldering dient ook ingegaan te worden op het wettelijk kader hiervoor (Besluit huisvesting);
- de actuele ontwikkelingen rond het kader voor ammoniak en Natura 2000. De Commissie adviseert de ontwikkelingen op de voet te volgen en te zorgen dat het MER op dit punt een uitwerking kent die op het tijdstip van daadwerkelijke vergunningverlening passend is binnen beleid en regelgeving. Betrek bij deze uitwerking de op 24 november jongstleden verschenen Handreiking 'beoordeling activiteiten die stikstofdepositie veroorzaken op Natura 2000-gebieden';
- de 'IPPC-omgevingstoets'<sup>3</sup>. Ga ook in op de BREF<sup>4</sup> voor intensieve veehouderijen en de overige documenten uit de Regeling aanwijzing BBT-documenten;
- Toets aan de luchtkwaliteitseisen zoals opgenomen in de Wet milieubeheer.

### 2.3 Te nemen besluiten

Het MER wordt opgesteld ten behoeve van de besluitvorming over de aan te vragen Wm-vergunning.

Ten einde tot daadwerkelijke oprichting en exploitatie over te gaan, is mogelijk een ontheffing noodzakelijk op grond van de Flora- en faunawet (zie para-

---

<sup>2</sup> Het besluit is op 28 december 2005 gepubliceerd in het Staatsblad 2005, nr. 675. Op 1 april 2008 is het Besluit huisvesting inclusief wijziging in werking getreden.

<sup>3</sup> Dit volgt uit de van toepassing zijnde IPPC-richtlijn. IPPC is de afkorting van Integrated Prevention Pollution and Control. Het van toepassing zijn van deze richtlijn betekent dat emissies naar bodem, water en lucht moeten worden voorkomen en, wanneer dit niet mogelijk is, zoveel mogelijk worden beperkt.

<sup>4</sup> Deze BREF (Best available technology reference document) is gebaseerd op de IPPC-richtlijn.

graaf 4.5.6 van dit advies). In het MER dient te worden beschreven of dit het geval is.

Indien er sprake kan zijn van significant negatieve gevolgen op Natura 2000-gebieden is ook een Natuurbeschermingswetvergunning benodigd (zie paragraaf 4.5.6 van dit advies).

## 2.4 Plan-m.e.r. en besluit-m.e.r.

In de Startnotitie is in hoofdstuk 3.1 aangegeven dat het bouwperceel moet worden vergroot en dat deze wijziging mogelijk wordt meegenomen in de algehele herziening van het bestemmingsplan voor het buitengebied Ommen. Als dit niet in de algehele herzieningen van het bestemmingsplan wordt meegenomen, zal er een partiële herziening van het bestemmingsplan moeten plaatsvinden.

De vaststelling van dit gewijzigd bestemmingsplan is op grond van het Besluit m.e.r. plan-m.e.r.-plichtig.<sup>5</sup> Het verlenen van een milieuvergunning voor de uitbreiding/realisatie is besluit-m.e.r.-plichtig. De Commissie adviseert bevoegd gezag en de initiatiefnemer in overleg te treden over de wijze waarop besluit-m.e.r. en plan-m.e.r. worden uitgevoerd. De Commissie adviseert het besluit-MER en plan-MER zo mogelijk met elkaar te combineren, aangezien in dit geval dezelfde onderwerpen op hetzelfde detailniveau uitgewerkt moeten worden.

## 3. VOorgenomen ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

### 3.1 Inleiding

In de startnotitie wordt in hoofdstuk 4 een beschrijving gegeven van het voor-nemen. Het voorkeursalternatief en de andere alternatieven moeten in het MER worden beschreven voor zover deze gevolgen hebben voor het milieu. Geef een situatieschets van het plangebied en een breder studiegebied, waarin bebouwing en ecologisch gevoelige gebieden opgenomen zijn.

### 3.2 Voornemen

Ga bij de beschrijving van het voornemen systematisch in op:

- het aantal te realiseren dierplaatsen in relatie tot het aantal te houden dieren;
- de uitvoering van de inrichting (per diercategorie) inclusief beschikbare oppervlaktes en leefoppervlaktenormen<sup>6</sup>, rekening houdend met de vigerende welzijnswetgeving en het gekozen voersysteem;
- de plaatsing en hoogte van de emissiepunten en, in geval van de toepassing van luchtwassers, ook de dimensionering van het luchtwasserssysteem, in relatie tot de voorgenomen omvang van het bedrijf. Geef de milieuvoor- en -nadelen van het toe te passen systeem;
- de stallen, inrichting en installaties door middel van een duidelijke tekening, voorzien van relevante maatvoeringen, details en legenda. Hierbij

---

<sup>5</sup> zoals dat geldt sinds 28 september 2006 en nadien enkele malen gewijzigd is.

<sup>6</sup> Hierbij dient rekening te worden gehouden met het Varkensbesluit.

dient ook de ziekenboek als zodanig duidelijk en herkenbaar te zijn aangegeven. In de plattegronden van de stallen moeten de geïmplementeerde codes uit de Regeling ammoniak en veehouderij (Rav) aangegeven worden, alsmede het BWL-<sup>7</sup> of Groen Label nummer. Geef daarbij aan uit welke regeling het RAV-nummer komt;

- de uittreedsnelheden van de ventilatielucht waarmee gerekend wordt voor de emissiepunten van de stallen. Geef aan hoe deze snelheden worden gerealiseerd. Bepaal bovendien bij de luchtsnelheden van de uittredende ventilatielucht het daarmee samenhangende energieverbruik;
- hoe de dieren worden gevoerd en of er naast mengvoer ook andere voedercomponenten worden aangevoerd;
- verdere relevante onderdelen van het voornemen, zoals de mestopslag en –capaciteit, het al dan niet onttrekken van grondwater, etc.;
- het gebruik van bodem-warmtewisselaars. Onderbouw de geschetste opwarming, respectievelijk koeling die kan worden gerealiseerd en welk netto effect dit heeft voor het energieverbruik en de te installeren ventilatiecapaciteiten.

Geef een overzicht van de beoogde fasering en planning.

### 3.3 Referentiesituatie

De vergunning van de huidige veehouderij op de projectlocatie is nog niet in overeenstemming met de wet- en regelgeving conform de IPPC-richtlijn. De Commissie gaat er van uit dat de referentie de situatie is die ontstaat wanneer het bedrijf wel aan wet- en regelgeving zou voldoen<sup>8</sup>. Neem daarbij de autonome ontwikkelingen mee<sup>9</sup>. De bestaande inrichting dient te voldoen aan de best beschikbare techniek zoals is omschreven in artikel 8.11 lid 3 Wet milieubeheer.

### 3.4 Alternatieven

Per alternatief dient aangegeven te worden welke overwegingen aan de keuze ten grondslag liggen, zoals milieuoverwegingen, overwegingen omtrent bedrijfsvoering en technische realiseerbaarheid.

Geef aan of de alternatieven kunnen voldoen aan de eisen van vigerende wet- en regelgeving. De belangrijkste eis uit de IPPC-richtlijn en de Wet milieubeheer is dat de best beschikbare technieken (BBT)<sup>10</sup> worden toegepast. Hierbij dient de Regeling aanwijzing BBT-documenten (BREF) te worden gevolgd.

Hoewel geen verplicht onderdeel voor het MER, adviseert de Commissie inzicht te geven in de investerings- en exploitatiekosten van de verschillende alternatieven. Dit geeft meer inzicht in de haalbaarheid van de alternatieven.

---

<sup>7</sup> Meer informatie over de BWL nummers staat in de toelichting van RAV van 25 september 2006, nr. BWL/2006310778 (stert. 24 oktober 2006).

<sup>8</sup> Deze referentiesituatie is in de startnotitie uitgewerkt in bijlage G.

<sup>9</sup> Zo moet het bedrijf na 1 januari 2010 voldoen aan het emissieplafond volgens het Besluit Huisvesting. Een IPPC-bedrijf moet hier al per oktober 2007 aan voldoen.

<sup>10</sup> Op basis van de Engelse term wordt ook wel gesproken van het BAT-vereiste ('best available techniques'). Dit begrip is opgenomen in Wm artikel 8.11 lid 3. Bij de bepaling van BBT voor inrichtingen, bij het verlenen van vergunningen, dient het bevoegd gezag gebruik te maken van het afwegingskader uit het Inrichtingen en vergunningenbesluit (Ivb), artikel 5a.1 (Stb. 2005, 527).

### 3.5 Meest milieuvriendelijk alternatief (mma)

Werk in het MER het meest milieuvriendelijke alternatief (mma) uit. Het mma moet:

- uitgaan van de technisch gezien maximaal haalbare mogelijkheden en technieken ter bescherming en/of verbetering van het milieu;
- realistisch zijn en binnen de competentie van de initiatiefnemer liggen.

Bij de ontwikkeling van het mma adviseert de Commissie om primair aandacht te besteden aan maximale reductie van de uitstoot van ammoniak, geur en fijn stof, door de volgende maatregelen af te wegen:

- toepassing van een luchtwasser waarin een combinatie van ammoniak, geur en fijn stof met een hoog rendement kan worden verwijderd;
- zodanige plaatsing van emissiepunten, zowel in het verticale als in het horizontale vlak, dat de geurhinder zo laag mogelijk en/of de verspreiding van ammoniak en fijn stof zo optimaal mogelijk is;
- een emissiearm huisvestingssysteem, in combinatie met een luchtwasser.

Betrek in de uitwerking van het mma ook het aspect dierenwelzijn.

Omschrijf en onderbouw duidelijk zowel het mma, als de afwegingen die hebben geleid tot het mma. De keuze van het mma dient plaats te vinden aan de hand van de meest maatgevende milieuaspecten.

## 4. MILIEUASPECTEN

### 4.1 Algemene opmerkingen

Doel van de vergelijking van alternatieven op milieuaspecten is inzicht te geven in de essentiële punten waarop, dan wel de mate waarin, de positieve en negatieve effecten van de diverse alternatieven verschillen. Bij de vergelijking moeten de grens- en streefwaarden van het milieubeleid worden betrokken. Uit deze vergelijking kunnen eventueel nog extra te nemen maatregelen worden afgeleid.

Bij de beschrijving van milieugevolgen dienen de volgende algemene richtlijnen in acht te worden genomen:

- bepaal de ernst van de gevolgen voor het milieu in termen van aard, omvang, reikwijdte, mitigerende en compenserende maatregelen<sup>11</sup>;
- per milieugevolg moet worden beschreven of deze onomkeerbaar is;
- expliciet moet aandacht worden besteed aan cumulatie van effecten op met name kwetsbare natuur<sup>12</sup>;
- gevolgen kunnen zowel negatief als positief van aard zijn.

Geef van de verschillende alternatieven kwantitatief het effect aan op ammoniak, geur, fijn stof en geluid.

---

<sup>11</sup> Bij mitigeren kan gedacht worden aan het verminderen van landschappelijke effecten door het landschappelijk inpassen van een bedrijf, of het verminderen van geluidsemisatie door inpandig laden en lossen. Een voorbeeld van compensatie is het aanvullen van verloren natuur met nieuw aan te leggen natuur.

<sup>12</sup> Het gaat hierbij met name om de achtergrondpositie van verzurende en vermestende stoffen.

## 4.2 Natuur en verzuring en vermesting

### **Algemeen**

Het MER moet duidelijk maken welke gevolgen de voorgenomen activiteit kan hebben op de natuur. Op basis van de natuurwet- en regelgeving moeten veel natuurgevolgen gedetailleerd onderzocht worden. De Commissie vindt het belangrijk dat, los van de wet- en regelgeving, in het MER op hoofdlijnen een algemeen beeld wordt geschetst van de huidige situatie, de autonome ontwikkeling en de effecten op de natuur in het studiegebied.

Geef aan welke kenmerkende habitats en soorten aanwezig zijn in het studiegebied en wat de autonome ontwikkeling van de natuur in het gebied is. Ga daarna in op de ingreep-effect relatie tussen de voorgenomen activiteit en de in het plangebied aanwezige natuurwaarden. Geef daarvoor aan voor welke van deze dieren en planten aanzienlijke gevolgen te verwachten zijn, wat de aard van de gevolgen<sup>13</sup> is en wat deze gevolgen voor de populaties betekenen. Beschrijf mitigerende maatregelen die de gevolgen kunnen beperken of voorkomen.

### **Gebiedsbescherming**

Mogelijk belangrijk nadelige effecten op natuur worden in het geval van de intensieve veehouderij vooral veroorzaakt door de verzurende en vermestende depositie. Met name de Natuurbeschermingswet, die de bescherming van Natura 2000-gebieden regelt, vormt een hard kader op dit gebied.

#### *Verzuring en vermesting*

In het MER moet duidelijk aangegeven worden waar voor verzuring gevoelige gebieden liggen en wat de afstand tot het bedrijf/de activiteit is. Geef aan of sprake kan zijn van nadelige gevolgen van het voornemen op voor verzuring gevoelige gebieden. Geef aan of er sprake kan zijn van significante gevolgen voor Natura 2000-gebieden Engbertsdijksvennen en het gebied Vecht- en Beneden-Regge. Beschrijf daartoe in het MER:

- De instandhoudingdoelstellingen, de staat van instandhouding en de kritische depositiewaarden voor de habitats in de Natura 2000-gebieden. De beoogde natuurdoelen en kritische depositiewaarden van de voor vermesting- en verzuringsgevoelige natuurgebieden in de Ecologische Hoofdstructuur.<sup>14</sup>
- De achtergrondconcentraties van de belangrijkste verzurende en vermestende stoffen (NH<sub>3</sub>, NO<sub>x</sub>, SO<sub>2</sub>) in de natuurgebieden. Gebruik voor de bepaling van de achtergronddepositie de meest recente gegevens. Deze gegevens zijn op te vragen bij het RIVM en – indien beschikbaar – bij de provincie Overijssel.
- De huidige emissies en/of toekomstige emissies van bovengenoemde stoffen door het bedrijf/de activiteit bij de verschillende alternatieven.
- Geef daarbij aan welke emissie<sup>15</sup>- en depositie beperkende maatregelen genomen kunnen worden.

---

<sup>13</sup> Geef aan of het gaat om vernietiging van leefgebied door bijvoorbeeld ruimtebeslag, verstoring door bijvoorbeeld licht en geluid, verdroging of vernatting door verandering van de waterhuishouding, versnippering door doorsnijdingen of barrièrewerking en vermesting en verzuring door bijvoorbeeld deposities van stikstof.

<sup>14</sup> De kritische depositiewaarden voor de EHS zijn opgenomen in D. Bal, H.M. Beije, H.F. van Dobben en A. van Hinsberg (2007): Overzicht van kritische stikstofdeposities voor natuurdoeltypen. Directie Kennis, Ministerie van LNV. De kritische depositiewaarden voor Natura 2000 habitattypen zijn opgenomen in H.F. van Dobben en A. van Hinsberg, (2008). Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en Natura 2000-gebieden. Alterra-rapport 1654.

<sup>15</sup> Zoals emissiearme huisvesting, toepassing van luchtwassers, emissiearme mestopslag.



- De door het bedrijf/activiteit veroorzaakte (toename van de) depositie op de natuurgebieden bij uitvoering van de alternatieven. Geef daarbij aan welk rekenmodel is gebruikt en wat de (on)nauwkeurigheid is van de berekeningen.
- Beschrijf de gevolgen van de vermestende en verzurende deposities op de natuur. Geef daarbij aan of er een (verdere) overschrijding is van de kritische depositiewaarden en wat de (toename van de) hoeveelheid zuurequivalenten per hectare (z-eq/ha) is.<sup>16</sup> Geef aan of, in cumulatie met andere activiteiten, aantasting van natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied kan optreden.

Beschrijf naast de deposities van verzurende en vermestende stoffen, andere mogelijke invloeden van het voornemen op beschermde natuurgebieden, zoals Natura 2000-gebieden<sup>17</sup> en de ecologische hoofdstructuur (EHS).<sup>18</sup> Maak onderscheid tussen de verschillende gebieden en geef hiervan de status aan. Uit de wetgeving volgt dat een project alleen doorgang kan vinden, als uit de passende beoordeling de zekerheid wordt verkregen dat de natuurlijke kenmerken niet worden aangetast, of de zogenaamde ADC-toets<sup>19</sup> met succes wordt doorlopen.<sup>20</sup>

#### **Soortenbescherming<sup>21</sup>**

Beschrijf welke door de Flora- en faunawet beschermde soorten te verwachten zijn in het plangebied en geef aan tot welke categorie deze soorten behoren.<sup>22</sup> Ga in op de mogelijke gevolgen van het voornemen op de standplaats (planten) of het leefgebied (dieren) van deze soorten en bepaal in hoeverre verbodsbepalingen<sup>23</sup> mogelijk overtreden worden. Beschrijf mitigerende maatregelen die de aantasting kunnen beperken of voorkomen.

### 4.3 Geurhinder

Beschrijf in het MER:

- de geurbelasting van de gevoelige objecten, met inbegrip van de bebouwde kom van Beerserveld en Geerdijk in odour units. Doe dit volgens de in de Wet geurhinder en veehouderij (Wgv) aangegeven rekenmethode. Getoetst

<sup>16</sup> Een zuurequivalent is de hoeveelheid zuur (H<sup>+</sup> in mol/ha) die kan ontstaan in bodem of water. Hierbij geldt: 1 mol zwaveldioxide levert 2 mol zuur, 1 mol stikstofoxiden 1 mol zuur en 1 mol ammoniak 1 mol zuur.

<sup>17</sup> Op 24 november 2008 heeft het ministerie van LNV de Handreiking 'beoordeling activiteiten die stikstofdepositie veroorzaken op Natura 2000-gebieden' gepubliceerd. Hierin staan handvatten voor de beoordeling van vergunningaanvragen en de beoordeling van bestaand gebruik en voorgenomen activiteiten in het kader van het opstellen van Beheerplannen. Geef in het MER aan of en zo ja, hoe deze handreiking gebruikt is voor de beoordeling van de gevolgen.

<sup>18</sup> Let op: naast Natura 2000 en de EHS gebieden zijn er andere beschermde gebieden, zoals beschermde natuurmonumenten (art. 10 Natuurbeschermingswet 1998), beschermde leefomgevingen (art. 19 Flora- en faunawet) en gebieden die vanwege internationale verdragen daartoe zijn aangewezen (art. 27 Natuurbeschermingswet 1998). Elk gebied kent zijn eigen beschermingsregime.

<sup>19</sup> Dit houdt op grond van art. 19g en 19h van de Natuurbeschermingswet 1998 respectievelijk in:

- A: zijn er Alternatieve oplossingen voor een project of handeling? inclusief locatiealternatieven.
- D: zijn er Dwingende redenen van groot openbaar belang waarom het project toch gerealiseerd moet worden?
- C: welke Compenserende maatregelen worden getroffen om te waarborgen dat de algehele samenhang van Natura 2000 bewaard blijft?

<sup>20</sup> Art. 6, lid 3 en 4 Habitatrictlijn, geïmplementeerd in art. 19g en 19h Natuurbeschermingswet 1998.

<sup>21</sup> Op de website [www.minlnv.nl/natuurwetgeving](http://www.minlnv.nl/natuurwetgeving) is uitgebreide informatie te vinden over de soortenbescherming, waaronder de systematiek van de Flora en faunawet en de vereisten voor het verkrijgen van ontheffingen voor verboden handelingen.

<sup>22</sup> Er wordt onderscheid gemaakt tussen de categorieën: tabel 1 (algemeen), 2 (overig) en 3 (Bijlage IV HR/ bijlage 1 AMvB) soorten en vogels.

<sup>23</sup> De verbodsbepalingen zijn opgenomen in art. 8 (planten) en 9 - 12 (dieren) van de Flora- en faunawet.

dient te worden op basis van artikel 3 Wgv. Indien de betreffende gemeente bij gemeentelijke verordening volgens artikel 6 Wgv andere waarden heeft vastgesteld, dan dienen deze waarden als toetsingskader;

- de momenten van maximale geurhinder die per etmaal kunnen optreden. Maak een inschatting van de maximale geurniveaus die zich kunnen voordoen;
- ga in op hoeveelheid en op de keuze van het soort voer (zoals natte of droge bijproducten) en de gevolgen hiervan voor de geurhinder.

Gezien de omvang van het initiatief, de omliggende woningen en de ingekomen zienswijzen<sup>24</sup> is het wenselijk een omgevingstoets uit te voeren. Betrek bij de vaststelling van de achtergrondbelasting van geurhinder<sup>25</sup> de reeds aanwezige andere veehouderijbedrijven in de omgeving van het initiatief en die nieuwe veehouderij-initiatieven waarvan de omvang en de locatie (bij benadering) bekend is. De Commissie adviseert om bij de uitwerking van de cumulatieve geurhinder gebruikt te maken van bijlagen 6 en 7 van de "Handreiking bij Wet geurhinder en veehouderij".<sup>26</sup>

## 4.4 Luchtkwaliteit

### 4.4.1 Fijn stof<sup>27</sup>

Beschrijf in het MER op kwantitatieve wijze:

- de achtergrondconcentratie in de directe omgeving van het bedrijf<sup>28</sup>;
- de bijdrage van de stofemissies door het initiatief inclusief verkeersbewegingen aan de fijn stof (PM<sub>10</sub> en PM<sub>2,5</sub>) concentraties in de lucht in de omgeving van het bedrijf<sup>29</sup>, inclusief benodigde mitigerende maatregelen, beginnende op de grens van de inrichting;
- de toetsing van de fijn stofconcentraties aan de Wet milieubeheer (PM<sub>10</sub>) (luchtkwaliteitseisen)<sup>30</sup> en aan de luchtkwaliteitseisen zoals opgenomen in de EU-richtlijn voor PM<sub>2,5</sub>.

Aannemelijk moet worden gemaakt dat het project realiseerbaar is binnen de luchtkwaliteitseisen van de Wet milieubeheer. Indien er twijfel mogelijk is over

<sup>24</sup> Zie zienswijzen in bijlage 2.

<sup>25</sup> De rekenmethodiek, V-stacks gebied, werkt met een bereik van 2 km. rondom het initiatief. Houdt deze afstand aan voor het in kaart brengen van de achtergrondbelasting van geur (cumulatieve geurhinder).

<sup>26</sup> InfoMil, aanvulling van 1 mei 2007, op de Handreiking bij Wet geurhinder en veehouderij van de versie 1.0, 6 maart 2007.

<sup>27</sup> Vanwege de heersende problematiek t.a.v. fijn stof en het feit dat intensieve veehouderijen een belangrijke bron van fijn stof zijn, wordt fijn stof (PM<sub>10</sub>) met name genoemd. Dat laat onverlet dat ook voor de andere stoffen uit de Wet milieubeheer moet worden aangetoond dat voldaan wordt aan de geldende normen.

<sup>28</sup> De Commissie adviseert om hierbij gebruik te maken van de berekende achtergrond concentratiekaarten van het Milieu- en Natuurplanbureau (MNP).

<sup>29</sup> De gevolgen voor de PM<sub>2,5</sub>-concentraties zijn momenteel het beste te bepalen op basis van de beschikbare PM<sub>10</sub>- en NH<sub>3</sub>-emissiegegevens. PM<sub>10</sub> en NH<sub>3</sub> emissies zijn daarbij af te leiden uit het aantal dieren en emissiefactoren, welke laatste afhankelijk zijn van o.a. het stalsysteem:

- Bij intensieve veehouderij kan de emissie van primair PM<sub>2,5</sub> grofweg gelijk gesteld worden aan 20% van de PM<sub>10</sub> emissies. Daarvan kan vervolgens via een verspreidingsmodel de depositie berekend worden;
- Daarnaast moet de secundaire PM<sub>2,5</sub> bepaald worden. Deze ontstaat doordat geëmitteerd NH<sub>3</sub> in de atmosfeer wordt omgezet in NH<sub>4</sub>-deeltjes (NH<sub>4</sub>NO<sub>3</sub> en (NH<sub>4</sub>)<sub>2</sub>SO<sub>4</sub>). De omzetting van NH<sub>3</sub> naar NH<sub>4</sub>-deeltjes bedraagt circa 5% per uur. De binnen een bepaald tijdsbestek omgevormde NH<sub>4</sub> op een bepaalde locatie is daarbij afhankelijk van de windsnelheid. De gemiddelde windsnelheid in Nederland bedraagt 3,6 m/s. De fractie van de NH<sub>3</sub>-emissie die op verschillende afstanden van de bron droog of nat deponereert als NH<sub>3</sub> dan wel NH<sub>4</sub> is weergegeven in Van Jaarsveld, J.A. (1995), Modelling the atmospheric behaviour of pollutants. UvU Proefschrift; RIVM rapport nr. 722501005, 1995.

<sup>30</sup> Sinds 15 november 2007 vervangt de gewijzigde Wet milieubeheer (luchtkwaliteitseisen) het Besluit luchtkwaliteit 2005. De luchtkwaliteitseisen zijn opgenomen in de Wet milieubeheer.

de vraag of de grenswaarden worden overschreden, is een modelberekening nodig voor deze toetsing. Beschrijf voor de modellering voor zowel het voornemen als de alternatieven:

- de ligging en grootte (in ha) van eventuele overschrijdingsgebieden. Het studiegebied voor het luchtkwaliteitsonderzoek moet zodanig groot zijn, dat alle significante effecten<sup>31</sup> van het voornemen (en de relevante maatregelen) worden weergegeven;
- de hoogste concentraties binnen de overschrijdingsgebieden;
- de mate waarin het initiatief bijdraagt aan de verbetering c.q. verslechtering van de concentraties fijn stof<sup>32</sup>;
- de hoeveelheid woningen en andere gevoelige bestemmingen gelegen binnen de overschrijdingsgebieden<sup>33</sup>;
- de mate van overschrijding van grenswaarden ter hoogte van woningen en andere gevoelige bestemmingen.

Alle berekeningen moeten worden uitgevoerd conform de Ministeriële regeling Beoordeling luchtkwaliteit 2007 van het Ministerie voor Volkshuisvesting Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer.

## 4.5 Overige aspecten

### 4.5.1 Geluid

Geluid vindt de Commissie relevant ingeval geluidgevoelige bestemmingen aanwezig zijn en een verkeerstoename plaatsvindt van 30% of een afname van 20%<sup>34</sup> ten opzichte van de referentiesituatie op de ontsluitende infrastructuur. Wanneer dit verwacht kan worden, moeten de effecten van het voornemen op geluid kwantitatief in beeld worden gebracht.

#### **Verkeer**

Indien de verkeerstoename of -afname binnen de in de vorige alinea genoemde grenzen blijft, kan in het MER volstaan worden met een kwalitatieve beschrijving van de geluidseffecten van het voornemen.

Indien de verkeerstoename of -afname groter is dan genoemde grenzen dan moet het MER de geluidseffecten van het voornemen kwantitatief in beeld brengen en aangeven in welke mate geluid gevolgen heeft voor de omgeving. Ga daarbij minimaal in op de geluidsemissies voor de dag-, avond-, en nachtperiode. Ga ook in op afwijkende situaties, door bijvoorbeeld seizoensdrukke en piekmomenten.

#### **Inrichting**

Breng in het MER de geluidseffecten van het voornemen in beeld, en geef aan in welke mate dit gevolgen voor de omgeving heeft. Ga daarbij minimaal in op:

- de geluidsemissies voor de dag-, avond-, en nachtperiode, voor:
  - een representatieve bedrijfssituatie, inclusief het transport;

---

<sup>31</sup> Uit jurisprudentie blijkt dat een toename van meer dan 0,1 microgram/m<sup>3</sup> kan worden aangemerkt als significant.

<sup>32</sup> Daarbij gebruikmakend van de vereisten uit de Regeling projectsaldering luchtkwaliteit 2007.

<sup>33</sup> Deze informatie is niet relevant voor de toetsing aan de grenswaarden en plandrempels uit de Wm. Deze gelden immers voor de buitenlucht in zijn algemeenheid (m.u.v. arbeidsplaatsen, waarop de Arbeidsomstandighedenwet van toepassing is). Voor het verkrijgen van inzicht in de mogelijke gezondheidseffecten acht de Commissie het echter van belang ook inzicht te geven in de mate van blootstelling van de bevolking. Gevoelige bestemmingen zijn woningen, scholen, ziekenhuizen, scholen, speeltuinen en sportvelden.

<sup>34</sup> Dit komt overeen met 1 dB.

- een regelmatige afwijking van de representatieve bedrijfssituatie (zoals bijvoorbeeld het laden of lossen van varkens);
- incidentele bedrijfssituaties. Geef aan hoe vaak deze laatste zich voor kunnen doen;
- de mate waarin geluidsemissie hinder kunnen veroorzaken, vooral waar de emissies boven de richtwaarden (kunnen) uitkomen;
- de geluidsemissie uit overige installaties.

#### **4.5.2 Klimaat en Energie**

Geef aan in hoeverre de uitstoot van broeikasgassen kan worden geminimaliseerd. Betrek hierbij naast onderstaande aspecten rond energieverbruik in ieder geval CO<sub>2</sub>-zuinig bouwen, aanpassingen in voer ten behoeve van een reductie in methaanemissie en de wijze en duur van de mestopslag.<sup>35</sup>

Geef in het MER de energiehuishouding voor het voorkeursalternatief en het MMA in hoofdlijnen weer, bijvoorbeeld in de vorm van stroom- en gasverbruik per dier. Beschrijf de ambitie op het gebied van energiebesparing en beschrijf indien aan de orde de te nemen energiebesparende maatregelen. Geef daarbij aan welke energiebesparing wordt verwacht.

Beschrijf de gevolgen op de broeikasgasemissies van de toepassing van de in de startnotitie genoemde bodemwarmtewisselaars.

#### **4.5.3 Veiligheid**

Ga in de beschrijving van de veiligheid in op de opslag en verwerking van zuur, waarbij de speciale opslagvoorzieningen van het zuur en de opslag en verwerking van het spuiwater (de wijze van verwerking/afvoer en de hoeveelheid water) ten behoeve van de chemische of combinatieluchtwassers worden besproken.

Geef zo goed mogelijk de kans weer op, en de aard van, calamiteiten en storingen die tot milieu- of dierenwelzijnsproblemen kunnen leiden. Beschrijf ook de te nemen maatregelen om de gevolgen zoveel mogelijk te beperken.

#### **4.5.4 Veewetziekten**

Geef aan welke situatie er ontstaat wanneer, bijvoorbeeld ten gevolge van veewetziekten, een vervoers- of exportverbod wordt ingesteld en welke maatregelen worden genomen om binnen het bedrijf dieropvang te realiseren. Geef hierbij aan welke milieueffecten dergelijke maatregelen met zich meebrengen, ook in relatie tot de eventuele noodzaak om mest langer op te slaan.

#### **4.5.5 Water**

Breng de effecten van het voornemen op het watersysteem via bijvoorbeeld een watertoets in beeld. Besteed daarbij aandacht aan:

- de waterbalans van de bedrijfsmatige processen (bedrijfswatersysteem);
- de hemelwateropvang en afvoer van de gehele inrichting (hemelwatersysteem);
- de maatregelen om te waarborgen dat de waterstromen die in het milieu/water terecht komen schoon blijven;

---

<sup>35</sup> Mestopslag kan veel uitstoot van CO<sub>2</sub> en CH<sub>4</sub> veroorzaken.

- de locaties en het ruimtebeslag van de infiltratievoorzieningen en de buffers<sup>36</sup>;
- de onttrekking van grondwater tijdens de bouw van de stallen. Breng de mogelijke consequenties met betrekking tot de waterhuishouding in beeld.

Geef in dit verband ook aan hoe en hoeveel water via een eigen bron wordt gewonnen en wat dit betekent voor de grondwaterstand. Geef aan hoe reinigings-, spoel- en regenwater worden opgeslagen en afgevoerd.

#### **4.5.6 Landschap en Cultuurhistorie**

In een agrarische omgeving kunnen archeologische resten, waardevolle cultuurhistorische elementen en karakteristieke landschappen voorkomen, zoals bijvoorbeeld oude boerderijen en karakteristieke houtwallen. Neem in het MER een beschrijving op van de archeologische verwachtingswaarden, cultuurhistorische waarden en landschapselementen, als basis voor de effectbeschrijving van alternatieven en varianten. Indien er mogelijk archeologische waarden aanwezig zijn, dient dit door middel van inventariserend veldonderzoek verder in beeld te worden gebracht. Beschrijf indien aanwezig hoe effecten op archeologische resten, waardevolle cultuurhistorische elementen en karakteristieke landschappen voorkomen of beperkt zullen worden.

Geef in het MER aan hoe de nieuwe inrichting optimaal landschappelijk kan worden ingepast. Geadviseerd wordt in het MER een visualisatie van het toekomstige bedrijf op te nemen.

## **5. VORM EN PRESENTATIE**

Geadviseerd wordt om in één visueel toegankelijk overzicht de beoordeling van de alternatieven op de meest onderscheidende effecten te verwerken. Dit betekent dat het MER helder en gestructureerd moet zijn zodat de milieu-informatie goed is terug te vinden. Daarmee wordt de onderlinge vergelijking vergemakkelijkt. Doel van de vergelijking is inzicht te geven in de mate waarin, dan wel de essentiële punten waarop, de positieve en negatieve effecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven verschillen. Vergelijking moet op dezelfde wijze en met het zelfde detailniveau plaatsvinden. Bij de vergelijking moeten de grens- en streefwaarden van het milieubeleid worden betrokken.

Verder wordt aanbevolen om:

- het MER zo beknopt mogelijk te houden, onder andere door achtergrondgegevens (die conclusies, voorspellingen en keuzen onderbouwen) niet in de hoofdtekst zelf te vermelden, maar in een bijlage op te nemen;
- een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst bij het MER op te nemen;
- recent kaartmateriaal te gebruiken, topografische namen goed leesbaar weer te geven en een duidelijke legenda toe te voegen. Op de kaarten moet de ligging en afstand tot kwetsbare natuurgebieden en objecten voor het verblijf van mensen (gevoelig voor geur, geluid etc.) goed worden aangegeven.

---

<sup>36</sup> Deze dienen om vertraagde lozing van hemelwater dat niet kan worden geïnfilteerd in de bodem te bewerkstelligen.

## **6. OVERIGE PUNTEN**

### **Evaluatieprogramma**

Het bevoegd gezag moet bij het besluit over de milieuvergunning aangeven op welke wijze en op welke termijn een evaluatieonderzoek verricht zal worden. Dit dient om de voorspelde effecten met de daadwerkelijk optredende effecten te kunnen vergelijken en zo nodig aanvullende mitigerende maatregelen te treffen. Het verdient aanbeveling, dat in het MER reeds een aanzet tot een programma voor dit onderzoek gegeven wordt. Er bestaat een sterke koppeling tussen onzekerheden in de gebruikte voorspellingsmethoden, de geconstateerde leemten in kennis en het te verrichten evaluatieonderzoek.

Voor de onderdelen 'leemten in milieu-informatie' en 'samenvatting van het MER' heeft de Commissie geen aanbevelingen naast de wettelijke voorschriften.

## **BIJLAGE 1: Projectgegevens**

**Initiatiefnemer:** de heer J. Schuttert

**Bevoegd gezag:** College van burgemeester en wethouders van de gemeente Ommen

**Besluit:** op grond van de Wet milieubeheer

**Categorie Gewijzigd Besluit m.e.r. 1994:** C14.0

**Activiteit:** uitbreiding varkenshouderij

De Commissie heeft kennis genomen van de zienswijzen en adviezen, die zij van het bevoegd gezag heeft ontvangen. Dit advies verwijst naar een reactie als die nieuwe inzichten naar voren brengt over specifieke lokale milieumstandigheden of te onderzoeken alternatieven. Een overzicht van de zienswijzen en adviezen is opgenomen in bijlage 2.

**Procedurele gegevens:**

aankondiging start procedure in het Ommer Nieuws van 8 oktober 2008

advies aanvraag: 29 september 2008

ter inzage legging: 9 oktober tot en met 19 november 2008

richtlijnenadvies uitgebracht: 23 december 2008

**Werkwijze Commissie bij richtlijnenadvies:**

In dit advies geeft de Commissie aan welke onderwerpen naar haar mening behandeld dienen te worden in het MER en met welke diepgang. De Commissie neemt hierbij de startnotitie als uitgangspunt

**Samenstelling van de werkgroep:**

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen. De werkgroepsamenstelling bij het onderhavige project is als volgt:

ir. S. Bokma

ing. M.G.F. Hille (secretaris)

ir. N.G. Ketting (voorzitter)

ir. M.C.J. Smits





## **BIJLAGE 2: Lijst van zienswijzen en adviezen**

1. Stichting VROM?, Westerhaar
2. Waterschap Velt en Vecht, Coevorden





**Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Uitbreiding  
varkenshouderij De Grenshoeve, gemeente Ommen**

De heer J. Schuttert is voornemens zijn varkenshouderij De Grenshoeve aan de Hammerdijk 1A te Beerzerveld, gemeente Ommen aan te passen en uit te breiden. In de nieuwe situatie worden de bestaande stallen (deels) intern gewijzigd en er wordt een nieuwe stal gerealiseerd. Hiervoor wordt bij het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Ommen, een vergunning in het kader van de Wet milieubeheer aangevraagd. Voor de besluitvorming over de aanvraag van deze vergunning wordt de procedure van milieueffectrapportage doorlopen.

ISBN: 978-90-421-2606-0